

ERENGO

F. Liiu.

Nr. 5 MAI 1940

S I S U:

Toimetajate vahetusel.

P a u l V a h i — Vabaharidustöö kohapealsest juhtimisest

H. L e p a m ä e — Maateatrile — amatöörteatrile — teatrimõiste!

E. O j a — Ilmekast lugemisettekandest (Järgneb).

N u r m e M a n g a l a — Heldur.

M. J. — Märkmeid meie raamatukogunduse minevikust (Järg).

R ä n d u r — Mulgimaa-matkalt (Lõpp).

K a r l L a a n e — „Üitsainus Mulgimaa“ vabaharidustöö vaatevinklist.

Mitmesugust.

ARENNG

x VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI x

Pea- ja vastutav toimetaja Paul Vahi. Tegev toimetaja Leo Soonpää.
Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64.
Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas.
Üksiknumber 25 senti.

Nr. 5

28. mail 1940

XIV aastakäik

Toimetajate vahetusel

Siirdudes teisele tegevusalale ja lahkudes E. Haridusliidu teenistusest ja ajakirja „Arenngu“ pea- ning vastutava toimetaja kohalt, palun kõiki lugupeetud kaastöölisi vabaharidustöö tegelasi võtta vastu minu südamlik tänu selle heatahtlikkuse eest, millega teie suhtusite meie ühisele tööle vabaharidustöö alal viimase pooleteise aastakümne jooksul.

Vabaharidustöö organisatsioonid ja tegelased mõjutavad kogu meie seltskondlikku tegevust ja rahva kasvatust nende töökspidamiste kohaselt, millesse nad ise usuvad. Sellekohaselt vastab ka vabaharidustöö oma tegevussuunalt ja tegelaste isikute koosseisult alati oma ajajärgule.

E. Haridusliidu asutamisest saadik, mil minul oli 15 aasta jooksul võimalik kaasa töötada liidu juhatuses vabaharidustöö korraldamisel, oli meie põhialuseks kasvatada täisväärtuslikke kodanikke, kes on head isamaalased ja aatelised ühiskonna liikmed, kes on suutelised mõtlema iseseisvalt ja tegema otsusi oma kaine ja küpse mõistuse ning küllaldaste teadmiste kohaselt, nagu see on väärne demokraatliku riigi kodanikele. Vabaharidustöö organisatsioonid on võidelnud läbi mõnestki tuulest ja tormist, kuid on jäänud ikka paendumatult truuks oma põhimõtetele.

Soovin kõigile tegelastele vabaharidustöö alal, kes tahavad ja on suutelised edasi arendama vabaharidustööd tema kõrgete ideaalide suunas, püsivat jõudu ja tahet tööks meie kodumaa ja rahva parema tuleviku heaks.

E v a l d V e n d e r.

Asudes „Arenngu“ vastutava peatoimetaja kohale, on mul hea meel öelda parimat tänu oma eelkäijale tema tubli töö eest „Arenngu“ juhtimisel.

Kõigile ajakirja seniseile kui ka uutele kaastöölisele, kõigile „Arenngu“ tellijaile, levitajaile ja lugejaile, samuti ka kõigile vabaharidustegelastele olgu öeldud sel puhul minu südamlik töökaaslaslik tervitus.

Selles töökaasluses olgu meie ühiseks sooviks, et kogu senine töö jätkuks endiselt pideva hooga ning et see veelgi süvenedes suudaks haarata laiemaid vabaharidushuviliste ringkondi.

Aidaku see üldiselt kaasa meie vabaharidustöö osatähtsuse tõusule, mis tuleb omakorda kasuks meie riiklikule iseolemisele!

P a u l V a h i.

Vabaharidustöö kohapealsest juhtimisest

Viimaseil aastail väga jõudsasti lohkama löönud eripalgeliste organisatsioonide arv on omalt poolt olnud vist üheks põhjuseks, et tegevusväljade kitsuse ja tublide tegelaste puuduse üle on olnud õige palju kurtmist. Väga paljudel puhkudel, kui näit. mõni tööpoolest tubli kohapealne tegelane on ühes organisatsioonis esimeheks, teises esimeheks, kolmandas abiesimeheks, neljandas sekretäriks või laekuriks jne., on meil põhjust kõnelda tegelaste ülekoormatusest. Niisuguses olukorras on seesugusel juhil, kel ametite arv ammugi on üle pea kasvanud, tööpoolest raske ühele või teisele organisatsioonile kinkida oma parimaid ning teraviklikke võimeid. Sellest kõnelemata, et tegelikkuses harilikult mitte väga avarad kohapealsed majanduslikud võimalused ühe isiku kaudu ei lase end nõnda korraldada, et ühe organisatsiooni juhatusse kuuluvail tegelasil poleks põhjust oma teistegi organisatsioonide juhatusse kuuluva esimehe üle pahandamiseks, vaid seesugune kümne- või üheteistkümnemees ei suuda ka ise üle saada nendest lõhedest oma sisemises mõtteilmas, mis on tekkinud ta alati lõhestunud olekule sunnitud tegevuses. Aga see ei ole ainuke surisüü ega pärispatt. Enamikul korradel seesuguste ülekoormamiste tõttu inimestel lihtsalt pole füüsiliselt jaksu oma tegelasjärgluse eest hoolitsemiseks, eriti veel siis, kui on tahetud ka oma kodust elamist-olemist pisutki korras pidada ja kui pole tahetud oma talu lasta areneda mingiks vedelvorsti „paleeks“.

Et niisugustes olukordades meie vabaharidustöö pole küllalt võimeline oma ülesandeid täitma, on päris selge.

Mis tuleks siin ette võtta?

Sellele küsimusele võiks vist õige mitmeti vastata.

Samuti võiks ehk vaielda ka selle üle, missugune vastus oleks kõige õigem. Ometi niisugune targutav vaidlus oleks vähe viljakas. Kõigepealt oleks ikkagi tarvis tegusid. Ja päris rõõm ongi mainida, et väga paljudes

kohtades on kohapealsete tegelaste poolt need pahed, millest eespool juttu oli, suudetud väga heade tagajärgedega seltskondlikust elust välja juurida ja seda koguni ilma suuremate pahandusteta, ilma arusaamatuseta.

Kui eespool käsitletud küsimuste üle ühes seltskondliku haridustöö poolest tublimas ning jõulisemas maakohas oli juttu, siis lausus üks sealseist tegelastuusadest ka oma arvamise. Ta oli oma paar-kolmkümmend aastat mujal ja koha peal haridusseltsi esimehena oma turjal tunnud seltskondliku tegevuse juhtimise raskust. „Ma olen pidanud palju mõrusidki pille alla neelma. Mind on ka isehakanud tegelaste, pealiskaudsete tegelinskite poolt mõnel puhul kümnet kanti torgitud, kuid kes siis sellest tohib lasta end heidutada. Ja üks viriseda ja jorada olegi ju kümme korda kergem kui ise vähimalt sama eduga ettevõtteid ja algatusi läbi viia. Mis puutub aga nüüd minu tagasitõmbumisse, siis ma olen juba küllalt auväärse eas, pojad juba täismehed, ja igal pool on nooremaid jõude küllalt. Aga — mis peasi — mul on ka oma kindlad põhimõtted: Mitte see pole auasi, et lasta end organisatsiooni ühe aasta juhatusest valida teise, vaid ka see on suur auasi, kui õigeaegselt on suudetud nooremate järglasjuhtide eest hoolitseda ning ise tagasi tõmbuda, ilma et sellega tunneks mingit alandust.“

Nendes vana auväärse tegelase sõnades peitub suur elutõde, mis on seda sügavam, et kohapealsel tegevusel oli tööpoolest hing ning hoog sees. Aga polnud see vana tegelane ometi mitte kaotsi läinud. Oma varasemal aastail oli ta ümbruskonda suutnud hingestada, aga ta oli ka nüüd alati käepärast olnud head nõu andmas. Ja ta polnud head nõu ka keelnud.

On vist vähe neid, kes selle vana tegelase mõtteid ei jagaks. Need on nimelt elulised ning väärtuslikud mõtted. Ja need mõtted väärivad igati austamist ka tegelikkuses.

Samalaadseid seisukohti avaldas ka ühe

teise haridusseltsi üks endisi juhtivaid tegelasi, kes mitmeid pikki aastaid oli pidanud oma isiksust poolitama kümnete kohapealse te organisatsioonide vahel. Nüüd oli ta tagasi tõmbunud. Tema sõnastas oma seisukoha järgmiselt:

„Olla mõne tähtsa organisatsiooni jõuetu juht, mitte see pole niivõrd auasi kui just see, et suudetakse olla mõne võib-olla lihtsamagi organisatsiooni aktiivne lihtliige.“

See veendumus oli olnud kauaaegse tegelase tagasitõmbumise põhjuseks, kuid ka lihtlikmena polnud ta puudunud üheltki organisatsiooni näidendiõhtult, referaatkoosolekult ega õpiringi ettekandelt. Haridusseltsi juhtimisel oli hoogsalt ning jõudsalt tegev üks ta endisi kaastöölisi ja ta ise oli pühendunud täie jõuga teise tähtsa organisatsiooni juhtimisele, ilma et ta oleks kaotanud oma aktiivsust haridusseltsiski.

Eelnevate ridadega on ühel hoobil viidatud mõningale olulisimale väärnähtusele ning ka vastavaile parandamis- ning korraldamisvõimalusile meie seltskondlikus organiseerimises, ühtlasi ka vabaharidustöös.

Suurelt osalt seesuguste seni tehtud vigade otseseks tagajärjeks on olnud ka need organisatsioonide surnuaiad meie ajakirjanduses, millega mõne aja eest märgiti sadadesse ulatuvalt hingusele läinud kunagisi koondumisi. Ei olnud sel puhul vist kerge ega süda puhas nende omaaegseil sünnitajailgi.

Üksikute tegelaste ülekoormamise võimalusist on juba kõneldud. Seesuguseid ülekoormamisi on aga küllalt organisatsioonideski. On ülekoormamist, kuid on ka rohkem naaberorganisatsioonide tegevusega paralleelsust. Mõnel pool on see oma üliagaruses ja asjatu võistluse tuhinas saavutanud koguni niisuguse ohtruse, nagu oleksid sattunud mingisse usulahkude võimutsemispiirkonda, kus igas peres on eri usk.

Nime järgi on ühel organisatsioonil näitetrupp, on teisel, koguni kolmandalgi, aga ometi ei ole koha peal ühtki korralikku truppi. Ühel on rahvatantsurühm, see on teisel, kolmandal ja neljandalgi, kuid pole ühtki korralikku. Edasi sellisemas piirkonnas ikka jälle ühel on oma laulukoor, on tei-

sel, kolmandal, neljandal ja võib-olla koguni viiendalgi, ja nõnda siis kuivab teinekord kolme-neljasajaliikmeline ühendkoor kolme-neljakümneseks.

Sellest virr-varrist tuleb aga välja päaseda. Astutagu vaid uuele tegevushooajale mõteldes juba aegsasti samme selleks, et heanaaberlikult näit. oma rahvamaja või üldise keskuse piires ühise laua juurde kokku tulla. Vastav ühine nõupidamine aitab siis peagi selgitada, missuguse organisatsiooni hooleks jääb kohapealse laulukultuuri viljelemine, kelle juure jääb näitetrupp, kelle juhtida õpiringiline tegevus, populaarteaduslikud loengud, kes hoolitseb tule vastu võitlemise eest või kes organiseerib maadlus- ja jalgpallivõistlusi.

Nendes kohtades, kus õnneks pole tarvis kurta organisatsioonide rohkuse üle, on üks võimalikest aladest võetud peategevusalaks ja jõudumööda püütud harrastada ka teisi. Ja peab ütleva, et seejuures tegevuse üldmulje suudab ikkagi rahuldada nõudlikematki hindajat täiel määral.

Kes peaks siin olema algataja? Oleks kindlasti väär mõnd organisatsiooniliiki teiste kohapealsete hulgas hakata õigustama. Kuna aga haridus- ja raamatukoguseltsidel ja kõigil nendel organisatsioonidel, kes mõnel puhul oma tegutsemisaastaid üldises kultuuri- ja haridustöös ning selle juhtimises möödavad juba õige mitmete aastakümnetega, rohkem kogemusi on, siis peaksime seesuguseid vajalisi algatusi loomulikult ootama eeskätt nendelt. Samaaegselt koostatagu rahvamajade kasutamisel koha peal ta tarviline kindel kord ja kalendaarium kavatsatud ürituste jaoks.

Samuti oleks väga soovitatav, et ka teised siin avaldatud küsimused just nende organisatsioonide ja nende juhtkonna kaudu õige pea pääseksid laiemate ringide mõtte- ning vaimumaailma.

Juba nende mõtete laialdasemalt liikuma panemisega osutaksime kogu oma kultuuri-, vabaharidus- ning rahvakasvatustööle seesuguse väärtusliku teene, mille eest järglaskond ei jätaks meile mitte oma tänu ütleva. Ja see tänu tuleks kindlasti südamest.

H. Lepamäe

Maateatritele — amatöörteatritele — teatrimõiste!

Et asja alata juurtest, siis peatume natuke nimetuse juures. Nimetuse väikelava kui dimensioone meenutava asemel on viimasel ajal hakatud tarvitama kohasemana nimetust maateater. Näidendiga pidu harrastatakse enamal arvul just maaseltside poolt „mis õigustabki „maa“ nimetuse; aga näitemängu harrastamine linnades väljaspool kutselisi ja poolkutselisi teatreid ei erine sisult kuigi palju maaoludest ja nii ongi tegelikus käsitluses linna asjaarmastajate näitlejate harrastused arvatud maateatri mõiste hulka. Nii maa kui ka linna näitlejate-asjaarmastajate peamiseks tunnuseks on ikkagi amatöörsus. Seepärast maateater sisult tähendab pigem amatöörteatrit.

Kuidas me ka ei võta, kuid mõlemal juhtumil on tegemist teatava kõlava nime osaga, „kõrgema lennuga“, senise tagasihoidliku nimetuse — väikelava, maalava — asemel. Kuidagi ei tahaks maateatri mõistet samastada lihtsalt mõne juhusliku maapeoga, kuidagi ei tahaks amatöörteatri nimetust anda näitemängutsemisele üle maa. Amatöörteatri, maateatri nimetuse alla tahaks eeskätt näha sisu ja ilmet, mis vastab sõna teatri mõistele, muil juhtumel aga olgu ainult mingi näitemängimine mõne organisatsiooni peol või muud säärast, nagu see enamuses seni on olnud ja kestab edasigi. Juhuslikku pidude tegemist ja nendeks näidendite kasutamist eeskavades ei tohiks ära segada kindlate näiteringide tegevusega, kes viljelevad amatöörset näitekunsti ja on olulisi vabaharidustöö vorme. Siin tuleb teha vahet. Tuleb leida oma erinimetus amatöörteatri kõrval, et mitte ei korjatakse juhuslikelt maapidudelt võimatusi ja veidrusi kokku ega tehtaks nende abil üldistusi näiteringide kohta liigest pidutsemisest, eimidagi-andvast teaterdamisest jms. Näiteringidel aga, kes viivad edasi meie ama-

töörteatri kõlavat ja kohustavat nime, tuleb ennekõike saada teatriks, tuleb luua oma sisuka tegevusega see kõrge mõiste.

Teater, teatrikunst, nõuab esijoones kunsti algnõudeid, s.o. loomingulist momenti. Mida rohkem suudetakse amatöörlavale tuua mängu loomingulist momenti, seda enam saab nimetada amatöörteatrit teatriks; seda enam amatöörteatrikunsti kunstiks, kuigi diletantlikuks kunstiks. Amatöörteatril tuleb aga eeskätt olla enam teater, tuleb enam teatrikunsti tuua oma tegevusse loominguliste elementide kaudu. See peab olema aluseks nii ringi organiseerimisel kui ka tegevuse rakendamisel.

Missuguseid järeltusi võime teha eelnevast tegelikkuses? Kõigepealt, et ringi liikmeskond tuleb koostada valikuga, mitte aga otsida kokku lihtsalt tegelaste hulgaks vajaline arv inimesi. On ju senigi tehtud valikut, kuid sagedasti ainult selleks, et leida isikud, kes on nõus kaasa mängima, kuna mingisugune näidend on vaja mängida teataval peol. On aga tehtud ka nii, et näitering oleks näiliselt elujõuline, ja siis on püütud kokku saada ainult suur liikmete arv ilma mingi valikuta. Halvem on aga olukord siis, kui osalise nõusolek saadakse alles suure tingimise peale. Siis tuleb austada kõiki tegelase maneere ja kapriise, eriti kui „omatakse võimeid“ ja „tuntakse tähtsust“. Seevastu aga on hulga parem, kui leitakse isikud, kes nõustuvad, „kui mu‘st asja saab“.

„Asja saamisest“ üksi on aga veel vähe, peab olema ka tahe, et lasta teha endast „asi“. Ja edasi kõigele lisaks peab leiduma ja tunduma isikus ka teatavaid lavakunstilisi eeldusi. (Siin ei ole veel mõeldud võimeid, „annet“.) Näiteks omades küll hea tahte, osaline pingutab end köstriemandaks (A. Mälk — „Neitsid lampidega“), pingutab kaasa ka näitejuht, kuid see

„Niskamäe naised“ Imavere näitekunsti kursusel. Juhataja H. Sots.

kadakasaksalik kuju ei tõuse kujuk... Ei saagi tõusta, kuna osaline pole säärast isikut tegelikus elus kohanud, ei ole lugenud aga ka ilukirjandust seevõrd, et tal võiks olla andmeid või ettekujutust selletaolisest tüübist. Väiksema puudusena olgu märgitud, kui osaline ei ole olnud tähelepanelik nägema igapäevases elus vajalise kuju sümptomeid, mida saab kergesti parandada näitejuhi poolt sellele tähelepanu juhtimisega või muul säärasel viisil. Lootusetuima osa näitlejaist moodustavad aga isikud, kes ei ole suutelised nägema argielus vastava näidendikuju elemente, ei ole suutelised neid eritlema või — veel halvem — ei ole kõige toodu kõrval paindlikud jäljendama, väljendama kas või puht-väliselt. Viimatimainitud elemendid ei ole enam üksi eelduse küsimus, vaid koos kujundamis- oskusega ja isegi väljendusvajadusega juba ka näitlemisvõime küsimus. Kõik toodud juhud kokku eeldavad aga teatavat intelligentsi taset, mis- suguse nõude kohta on õige ühe amatöör- näitejuhi pahandus: „Ega minu ülesanne ole igast „küürakast“ teha näitlejat!“

Lühidalt: et luua esimesi eeldusi sam- mumiseks teatrikunsti radadel, tuleb näite-

ringid koostada valikuga, mille juures on lähtunud isikute vabast tahtest ja huvist lasta end rakendada lavale, on võetud ar- vesse küllaldane intelligents lavatööks — võime tähelepanekuile elust või kirjandu- sest, paindlikkus kättejuhatamiste korral tähelepanekuiks ja välised väljendamise eeldused.

Mitte väga harva on koostatud näite- ringid ilma eeltoodud valikuta ja on paisa- tud kõik liikmed ühte „patta“, kus töövii- siks jääb see tööviiis, mis on kohane kõige viimasele — puisemaile. Nii ongi enamasti amatöörteatri näitejuhid õnnelikud, kui nad leiavad osalised, kes on kergemini või raskemini suutelised näitejuhi ettenäitamist järele ahvima. Ettemängimine ja selle jä- releaimamine on saanud paiguti nagu endastmõistetavaks, nõuetavakski, nagu ei tohikski olla teisiti. Kui näitering kujutab endast näitejuhile järelemängivat hulka, siis selles on omakordne komistus loomingu- momendi vastu. On ju küll näitejuhi poolt fenomenaalne, kui ta püüab mängida sama näidendi kõiki osi, ja et see on füüsiliselt võimatu, siis ta rakendab mängu oma „var- jud“, nagu moodses filmis staar mängib kahekordses osas iseendaga vastamisi.

Näitejuhi sellase suure mänguvõime seisukohalt õigustataksegi paiguti mainitud olukorda, kuid olgu tähendatud, et meie parimadki kutselised näitlejad on ikkagi tugevad ainult erilistes „oma osades“. On ju üks teatrikunsti eeldusi ka matkimistung ja vajadus järele elada, järele kujutada. Nii on ju selles jälgendavas näitemängu õppimiseski teatavaid teatrikunsti sugemeid, kuid mitmendat korda kõverpeeglis moondunult: näitejuht püüab anda kõikvajalisi kujusid, näitleja — seda omakorda näitejuhilt nähtuna, igal oma vead ja väärtõlgitsused. Teatrikunstiks saab aga näitlemine ikka esijoones näitleja loomingu ilmudes.

Kui tahetakse rakendada toodud lähte-

alused, viib see amatöörtrupid oma seemise tegevuses ja ülesehituses nii mõnelegi ümberkorraldusele või vähimalt ümberhinnangule, mille järgi tuleb hakata rajama samme või millele otsida otstarbekamaid võtteid. See ümbermõtestamine on aga vajaline, kuna see viib meid lähemale mõistele, et amatöörtrupid ja -trupikesed, grupid ja grupikesed moodustaksid eeskätt tõesti maateatri, amatöörteatri, lähtudes kunstimõistest. Ühe või teise kaasaaitava küsimuse juure loodame aeg-ajalt tagasi tulla, et igas ümbruskonnas leiduvaid teatrihuvilisi, -tahtelisi, -võimelisi ja küllaldase intelligentsiga isikuid kaasa tõmmata ja rakendada otstarbekalt sellesse meile nii omasesse vabaharidustöö moodusesse.

E. Oja

Ilmekast lugemisettekandest

Kunstiväärne ilmekas lugemine peab moodustama tundmuse ja tehnika sünteesi.

Ilmeka lugemise kohta püstitame järgmised nõuded: hääldamine olgu puhas ja selge, sõnade rõhutamine sündigu õigesti ja häälekõla olgu ilus ja täieline.

Oleme otsekohesed ja tunnistame üles: hääldamise puhtusele nii kõnes kui ka lugemise puhul oleme seni pöörnud liig vähe tähelepanu. Siin võime teha tagasihoidliku etteheite meie koolidelegi, kus õigeaegselt ei ole hääldamise puhtusele ja selgusele lugemisel pandud vajalist rõhku. Hääldamise vead võivad olla õige mitmet liiki, kuid käesolevas kirjutuses piirdume tähelepanu juhtimisega vigadele, mis on tingitud hooletusest, laiskusest ja harjumusest, jättes puudutamata vead, mis on tingitud kõneelundite rikkeist, murrete mõjutustest jne.

Tüübilisi laiskusest tingitud vigu: ei viida sõna hääldamist täieliselt lõpule või alatakse sõna nii, et algsilp läheb kaotsi. Seda kutsutakse sõna lõpu või alguse „ärasõõmiseks“. On valus kõrvale ka see, kui inimene lugedes või kõneldes „pudistab“, mis on tingitud häälikute mitteühepikkusest

hääldamisest. Siis veel läbi nina rääkimine, mis on tingitud liigest ninaruumi kasutamisest häälikute vormimisel. Sageli esinev viga on ka kinnise suuga rääkimine, mis tekitab mulje: inimesel oleks nagu midagi suus, mis kardab väljakukkumist. Kinnise suuga kõnelemine teeb häälikud kiduraks, pirisevaks, kahvatuks, mis on tingitud sellest, et suu on „koondatud“ liig väikeseks. Lõug rohkem alla! Tähelepanu tuleb pöörda ka sõnade liitmisele, mis juhtub siis, kui eelmine sõna lõpeb kaashäälikuga ja järgnev algab täishäälikuga. Näiteks võib kõlada lause „luuk on ära võetud“ nii: „luukon ära võetud.“ Või „on tamm ära müüdüd“ kui „on ta mära müüdüd“. Siin hääldamine sellaste sõnade juures tuleb täieliselt lõpetada enne teise sõna juure asumist. On isegi soovitatav tarvitada väikest pausi enne järgneva sõna algamist. Jättes küll puudutamata murdeist tingitud vead laiemas ulatuses tuleb siiski kõrvaldada vead, mis on tingitud häälikute vales hääldamisest. Olgu siin nimetatud liig terav või liig lame s (lõuna pool sageli kuuldu s asemel š), liig tume l igal pool sõnades (põhjarannikul) jne.

Näitekunsti kursus Tamme Maanoorte ringis Sanglas. Juhataja pr. M. Kalbek.

Nendest vigadest saame kindla püüd-
mise juures kergesti lahti, kui ainult tahame.

Edasi: kuidas tuleb siis hääldada? Kõik
täishäälikud hääldada hästi lahtise suuga
(kuid hääldamine ei tohi siiski muutuda
„näovigurite tegemiseks“), eriti aga silmas
pidada häälikuid e ja i. Kaksiktäishäälikuid
hääldada ümmarguselt, et kumbki häälik
oma iseloomu ei kaotaks. Ja ka seda tuleb
silmas pidada, et kaksiktäishäälikud millalgi
ei püsi ühel ja samal toonitasemel: kui esi-
mene on madalam, siis teine on kõrgem,
ja vastupidi. Diftongide hääldamisel peavad
eriti aktiivsed olema huuled ja keel. Ja huu-
led võimalikult hammastest eemale! Kaas-
häälikud k, p, t sõna algul hääldada veidi
tugevamini kui harilikus kõnes, kuid mitte
liialdada ja sattuda teise äärmusse, mis
annab neile häälikuile võõra saksiku vär-
vingu. Ka m ja n häälikuile anda rohkem
ninalist kõla kui harilikult. Sõnad, mis lõpe-
vad kaashäälikuga, tuleb hääldada nii, et
sõna lõppu tuleks kõlatu e — tähendab,
hääleaparaat jääb e seisu, kuid e ise ei tohi
olla kuuldav. Nii tuleb sõna lõpul olev kaas-

häälik alati puhtalt kuuldavale ega ole
karta ta kahvatumist ega kadumist. Muidu
sõna „kand“ võib kõlada nagu „kann“ jne.

Viimasel ajal on hakatud jälle pidude
kavasse võtma deklamatsioone. Viimasest
Eesti Haridusliidu poolt korraldatud dekla-
matsioonikursusest osavõtjad avaldasid
kõik soovi, et liit ka järgneval aastal võtaks
oma tegevuskavva niisuguste kursuste kor-
raldamise. Erilist huvi nimetatud kursuste
vastu tunnevad näitetegelased ja õpiring-
lased. Deklamatsioon on tuntud rahvasuus
laiemalt „ilulugemise“ nime all. Ja võiks
ütelda, et see ongi sobiv nimetus, tähendab:
tuleb lugeda ilusasti, loomulikult ja mõjule-
pääsvalt. Paljud said aga ilulugemisest
omamoodi aru: moonutati häält, võltsiti
tundeid, tõusud ja langused hääles ei olnud
sisuga kooskõlas, lihtsalt ei tungitud ette-
kande sisusse ega avastatud sinna peidetud
tundeid ja meeleolusid. Ja kui siis maalava-
del kuulsid ja nägid „ilulugemist“, siis teine-
kord ajas otse hirmu peale, milliseid hää-
lega kunstvigurdajaid meil leidub. Väga
tabavalt tähendas üks kunstiarvustajaid üht

sellast „ilulugemist“ kuuldes, et see on niisama kui laulaksime „me surnukeha matame“ polka taktis. Üks põhioõue ilulugemisel on see: enne tungida ettekande sisusse, avastada sinna talletatud mõtted, tunded ja meeleolud, ja siis asuda ettekandmisele. Siis on ilulugemisele alati kindlustatud oma koht meie kokkutulekute ettekannete osas, olgu need siis peod, klubiõhtud või muud koosviibimised.

Meil on deklamatsioonist levinud niisugune arusaamine, et see peab tingimata olema luuletus. Kuid nii see ei ole. Nagu sõna „ilulugemine“ näitab, tuleb siin lihtsalt hästi ette kanda, olgu siis seotud või sidumata kõnes. Kui me viimaseil aastail teeme pingutusi raamatu viimiseks rahva hulka, siis üheks parimaks propagandaks, et raamatuid hakataks lugema, on see, kui koosolekuil ja muilgi kokkutulekuil hakame rohkem harrastama teoseist valitud katkete ettekandmist ilulugemise vormis. Peab aga kohe tähendama, et meil ettelugemine on rõhuv as enamikus veel lapsekingades. Siinjuures ma mõtlen lugemist nii nagu see peab olema, nii nagu inimene kõnelebki: see on ilmekas lugemine. Ilmeka lugemise nõudele peaksid meie koolid juba aegsasti pühendama vajalist tähelepanu. Mäletan üht kooli Lõuna-Eestist, kus õpilased muidu kõnelesid väga loomulikult, aga kui nad raamatust hakkasid lugema, siis võeti mingisugune eriline toon ja vuristati nii, et keegi lause mõtet erilise pingutuseta ei tabanud. Ja kui meelde tuletada avalikke koosolekuid, kus midagi ette loetakse, siis seal loetakse nii segaselt, et vähimalt viiskümmend protsenti, kui mitte enam, loetu mõttest läheb kindlasti kaotsi. Ei saa salata, et mõnikord on see kasukski, kui tahetakse midagi varjata: näiteks tarvitajate ühingu peakoosoleku välisprotokollil ettekandmisel, kui

seal midagi on avastatud. Kuid meie püüe peab siiski olema see, et ettelugemine olgu nii ilmekas, et kuuljal kuulates ei tuleks teha armeenia mõistatuse taolisi mõistatamisi.

Hea ilmekas ettelugemine on minu arvates kindlasti parem kui mõni kehvapoolne kõne. Olgu tähendatud, et soome vabaharidustegelased on suutnud väga suure lugupidamisse viia ettelugemise vastava ilmekusega. Raudne põhioõue lugemispalade ettekandmisel, millest tuleb krampplikult kinni pidada on see, et ilmekas lugemine peab olema sellane, et see oma kunstiväärse ettekande tõttu köidab kogu kuulajaskonna tähelepanu, ja sõnade tabatavus kuulajate poolt olgu 100%-line.

Rõhutan veel kord: huuled eemale hambast, muidu tumestub häälikute kõla! Mõned asjatundjad soovitavad huulte ja keele harjutamiseks järgmist harjutust. Asetada hammaste vahele 2 kuni 3 sm pikkune pulgake ja siis teha lugemisharjutusi. Säärase lugemise juures on keel ja huuled sunnitud eriti pingutusi tegema. Sellane igapäevane 5-minutiline harjutus annab peagi tugevad protsendid hääle selguse näol.

Selge ja puhas häälekõla eeldab tugevat hingamise drilli. Siinne ruum ei luba vastavate harjutuste juures peatuda, küll aga mainin niipalju, et lugemisel tuleb õhku tarvitada teadlikult, aga mitte nagu koskede- ja jugaderikas jõgi. Õhu kinnipidamine ja reguleerimine peab toimuma diafragma ja kõhulihaste, mitte kuidagi aga kõrisõlme abil. Tulebki harjutada diafragmahingamist. Õhuvaru hankimises peab olema hoolas. See võib sündida grammatilistel ja loogilistel ning mõttepausidel. Iga lugemise eel tuleb loetavas aines ära märkida, kus kohal võib õhku võtta ja kus mitte. (Järgneb.)

Nurme Mangala

Pehmelt ja suursuguselt nagu mõni klassikaline viiekümneaastane matroon istub mõisa kahesaja-aastane peamaja keset tiheadat murusohvat, laotades uhkustavalt oma

Heldur

tiibu põliste sirelipõõsasteni. Maja „peas“ aga, keskel, teisel korral, on avar sammaste lahtine rõdu. Päikesest lõõmaval juuli õhtupoolikul istub pererahvas laisalt koh-

vi juures, siin-seal mõne pealiskaudse lause endast välja pressides. On pühapäev. Põl-
lud „seisavad“. Sillerdav vaikus. Ainult alt
aia tagant kostab jõelainete lahke sulin.

„Kole igav,“ sosistab viieteistkümneaas-
tane Reet — peretütar — oma kuuteistküm-
neaastasele sõbratarile Tiiole, kes kõik su-
ved veedab nende juures maal sest ajast,
kui Agermaa ostis endale mõisasüdame
avarate parkidega ja metsadega, mida ta sai
hästi ära kasutada oma lauavabrikute jaoks.

„Oh-jahh!“ ohkab ka Tiio tasa.

Heast kasvatuses tardunud, istuvad tü-
tarlapsed hüpnootiseeritud jänesepoegadena.
Liigahtada ei tohi. Mammi ning tädi on ju
nüüd mõisaproua! Vanemad pole veel lõ-
petanud ajakirjade sirvimist, ja tol noorel
tädil, kes eile saabus, on veel kohvigi tassid
põhjas.

„Oohhh.“

Ja jälle vaikus.

„Võiksid mulle õige täna hobust luba-
da... kaarikuga, näiteks,“ lausub Viivi oma
õemehele.

„Mhhhhmmmm...“ uriseb üks hääl
läbi ajalehe. „Nneee... hh... Ratsutada
selle palavaga?...“

„Ei, mitte... kaarikuga hoopis... Ta-
haksin sõita lonkima mööda metsi... na-
gu tegin seda varemaltki — teie juures su-
ve veetes...“

„Tädike, oh sina tädide-haruldus!“ hüüab
hüüab Reet äkitselt, unustades kõik pealin-
nas ja „kombeõpetusest“ õpitud kombed.
„Võta meid Tiioaga kaasa! Mõtelda, kord ka
hobusega sõita! Muidu alati see iga-
vene auto-liisu.“

„Mis see nüüd tähendab,“ hüüab proua
Agermaa žurnaali lauale asetades. „Millal
oleme meie pidanud Fordiga sõitma? Ai-
nult see üks kord läinud aastal, kui pidime
sõitma surnuaia-jutlusele ja kui Buickiga
juhtus väike viperus.“

„Nonoh,“ ümises Agermaa heatahtlikult.
„Tead ju meie silmaterra, eriti kui nad Tiio-
ga ninapidi koos on! Olgu, saate hobuse.
Kõlista, palun, Maria.“

Proua Agermaa keerutas lauakella.

Ilmus teenija.

„Miili,“ hüüdis ta tähtsalt, „Paluge töö-
peremees siia.“

„Kuulen.“

Mõni minut hiljem kargas tööperemees
mööda treppi üles. Kerge samm, kerge nae-
ratus, juuksed raskelt ning värskelt briljan-
tiinitud.

„Saareste,“ lausub mõisaperemees,
„laske rakendada Heldur kaariku ette, preili
Viivi läheb lastega sõitma.“

„Kuhu... sõitma?!“

„Metsa, maanteele, veskile — noh, üks-
kõik kuhu,“ hüüdis Viivi lõbusalt.

„Issand halasta, armuline preili, te olete
ju nüüd juba vana inimene! Seda häbi te
meie mõisale küll teha ei tohi! Meie mõisa-
saksad ja hobusega! Ei, ei, kus meil on
üks auto, teine auto, ei, ei! Pealegi
kus täna on Neemres suur kaitseliidu pidu
ja igal pool rahvast liikumas. Mis inimesed
siis peaksid ütlema! Et vana Agermaa on
juba vaeseks jäänud, mis? Ei, ei, mina
küll ei luba — seni kui mind majas peet-
takse!“

„Pidu, pidu,“ mõirgasid tütarlapsed too-
re lihaga toidetud kiskjaina, end unustades.

„Ema, ema, eema! Luba meid peole!
Suurte inimeste peole! Armas kallid tädi-
tükike, vii meid parem peole!“

„Oo, miks ei, meelasti! Sa lubad ju, Ma-
ria?“ küsis mahedahääleline ja võluvasilma-
line Viivi. „Olen ju nii kaua viibinud eemal
teist ja maaelust. Ja mõtelda mu suurt tööd
ning vaeva — neli pikka aastat, täis „aka-
deemiat“!“

„Noh, Viivi, kui see sulle lõbu pakub,
minge. Aga siis peab autojuhile ütlema,“ tä-
hendas proua Agermaa Saareste poole vaa-
dates.

„Juhan on täna vaba, peremees eile lu-
bas,“ seletas Saareste. „Ta läks juba enne
lõunat ära. Seda... aga... mina ise võik-
sin ju armulised prelid sinna viia... kavat-
sesin niikuinii peole minna...“

Kolm tundi hiljem istus kahekümnenelja-
aastane maalikunstnik Viivi Seeberg kahe
rõomust särava tütarlapse vahel Neemre tu-
letõrjesaali teises reas. Tähelepanelikult jäl-
gis ta ettekandeid, kuna aga tütarlapsed
unistasid ainult tantsust. Viimaks ometi —

„Kõrboja peremees“ O/ü Mootori Teenijate
Ühingu näitekunstkursusel. Juhataja
J. Talpsepp.

lõpp! Imekärmelt koristasid külanoomhed saali põranda vabaks ja varsti kostsidki juba esimese valsi helid. Viivi oma kaaslastega võttis istet otse lava ees, orkestri all. Kuna neil puudusid tutvused ja Saarestegi oli oma sõpradega silmapiirilt kadunud, istus Viivi kogu aeg kohal, kuna tütarlapsed, mõlemad balletikooli õpilased, tantsisid isekeskis, äratades oma kerguse ja graatsilisusega üldist tähelepanu.

„Vii-Viivi-tädi, kui tore on olla! Tantsi ometi sina ka!“

„Lapsed, mul pole ju siin tuttavaid. Ja nähtavasti olen nii võõras oma olemuselt, et maipoisid ei julge mind tantsima võtta. Pealegi,“ muheles Viivi, „olen ma ju vana — kas te ei kuulnud, mis härra Saareste ütles?“

„Oi, oi, ei, ei, Viivi-tädi, sa pead tantsi-

ma. Mis asja, me hangime sulle kas või härra Saareste siia!“

„Seda pole küll vaja,“ naeris kunstnik, „aga kui teile pakub lõbu mind tantsimas näha — olgu, kui tuleb daamide valss, siis valige mulle mõni kavaleer, kelle tingimata tantsima palun!“

Aga daamide valss andis väga kaua oodata. Alles mõni tants enne lõppu! Tütarlastel oli vahepeal vaeva olnud kavaleri leidmisega, kes oleks igati kohane ja väärt nende toredat Viivi-tädi. Seal, otse enne oodatud valssi, tõusis toolilt keegi jalaväekapten ja hüüdis üle saali, et on leitud daami kuldkaekell.

„See. Jah, see! Oi, selle toreda ohvitseri pead paluma,“ hüüdsid tüdrukult ärevalt. „Tiiu, pea silmas, kus ta istub,“ muretses Reet.

Valdteufeli „Kevadlaste“ helid.

Kindlalt sammub Viivi üle saali, naeratab järsku kahvatavale kaptenile ja lausub:

„Herr Kapitän, Damen-Walzer, darf ich bitten!“

Ohvitser kargab püsti, astub paluva daami juure. Ainsa pilguga riivab Viivi ta kõrval istuvat blondi naist, kes väga punastab.

„Okkapuu,“ lööb kapten kannad kokku, näos äärmine pingeline.

„Miks ta ehmatas, mis tal on?“ mõtleb Viivi. „Ja kahvatas silmnähtavalt!“

Et aga ära hoida tekkida võiv piinlikkus, hakkab Viivi elavamalt vestlema peo kavast, ilmast, kõigest, kõigest, et ainult lobiseda. Kapten küsib, kas daam ei kõnele eesti keelt.

„Ei, kahjuks.“

Ajaga muutub kapteni nägu juba vabamaks. Kogu ta olek muutub rõõmsaks. Viivi tunneb äkitselt, nagu tahaks mees teda haarata kõvemini... pigistada enda ligi... Ei, ei, seda küll mitte! Phh... tema, blaseerunud kunstnik Dresdeni kunstiakadeemiast... Vähimalt teoreetiliselt peab ta olema blaseerunud...“

Tantsu lõppedes teeb kapten ettepaneku midagi karastavat jooma minna.

Kõrgekannalised klaasid käes seisavad nad rahvamaja lahtisel rõdul, moonvärvilise ilulaterna all.

„Armuline preili, teie terviseks,“ hüüab kapten veidi kanges saksa keeles.

„Prosit! Aga, härra kapten, mitte preili, vaid proua! Ja juba vana naine! Mu mõlemad tütreid,“ luiskab Viivi kelmikalt, „kas märkasite neid? Tantsisid kahekesi... Tulime Saksamaalt siia suvitama... teate... Kalvresse... seal jõe ääres.“

„Oo jah, ah nii? Tore... eks... tore... tähendab, mitte... Kahju,“ kogeleb ohvitser.

Unistavalt vaatab Viivi aeda, kus kerkiavad raketid vastu tumenevat juulitaevast.

„Kui hurmav te olete,“ lausub mees ta kõrval, ja ta sosin uimastab, ähvardab haarata Viivit, kes ei märkagi, et ta juba kõneleb eesti keelt. Ja need tütreid... nii uskumata suured... ja teie ise sealjuures nii uskumata noor ning võluv!“

Mida ta kõneleb, küsib Viivi põksuv süda ärevalt.

Mis? Et tema, Viivi, laseks end... Oh, ei, ei, ei, tule ette!

Irooniliselt vaatab ta oma kaaslasele ja lausub naeruga reetlikku värinat hääles maskeerides:

„Alles Kunst, Herr Kapitän, alles Kunst!“

„Aga nüüd peame minema, härra Okkapuu, ma ei tohi oma tütreid üksi jätta. Lähme, härra kapten, peate ka mu tütardega tantsima.“

„Te vabandate, armuline proua,“ kõlab äkitselt külm vastus. „Mul on oma d kohustused... Olen siin...“

„Oo, vabandage... teadagi, oma abikaasaga.“

„Ei, ainult õega...“

„Ah, teie õde, too noor daam, kellega istusite!“ hüüab Viivi äkki sädelevalt, mitte suutes oma rõõmu varjata.

... Tähendab, ta on mind kindlasti enne hoomanud. Tähendab, ta kahvatas — üllatusest.

Tähendab, ta kohmakus algul oli ainult ootamatu rõõmust.

Need olid nüüd sädemed, mis noore tüdruku hinges särtsusid.

„Hmm... olen siin pererahva suure autoga... kas tohiksime teid ehk koju viia?“

„Kõrboja peremees“ O/ü Mootori Teenijate Ühingu näitekunstkursusel. Juhataja J. Talpsepp.

„Täna,“ on karge vastus, „see oleks teile kindlasti ebamugav. Õde elab siin ligidalt, mina aga pean veel ööseks laagrisse sõitma.“

„Oh, see ei tähenda midagi. Auto läheb ju väga kiiresti.“ „Täna, täna, armuline proua,“ noogutas kapten.

Varsti oligi peo lõpp. Kapten tõi oma õe, tutvustas teda. „Lapsed, vaadake, kus on Saareste,“ käskis Viivi riietehoius mantlit oodates.

Ja äkki ilmus selja tagant üks kogu — Saareste oli ta vististi olnud oma „endises“ elus, tähendab — kainena...

Vaevalt Viivi oli jõudnud seletada, mis teha tuleb, kui purjus metsaline karjus:

„Mis? Mina peaksin neid saksu koju sõidutama! Ei iialgi! Kõik inimesed pöördusid karjuva mehe poole. Veri tar-

dus Viivi soontes, veri tardus ka kapten Okkapuu silmis. Enne kui keegi jõudis sellele reageerida, lausus Viivi aeglaselt:

„Härra Saareste, te täidate minu käsku või jäate siia paika! Andke mulle auto võti, sõidan siis üksi!“

Saareste nõustus otsekohe võõraid viima. Viivi oli aga unustanud, et ta juba ammu rääkis selget eesti keelt...

Sõit oli piinaks. Viivi pidi kõrvalistuva preiliga kogu aeg elavalt vestlema, kuna aga kapten istus oma verivaenlase kõrval.

„Miks,“ küsis Viivi hing, „miks tahtis Saareste seda uhket meest nii solvata, miks ei lõõnud see mees seda metsalist surnuks? Kas ohvitser on siis tõesti teinud midagi alatut? Tema... kuidas see oleks mõeldav? Või on siin ehk küsimus... naistest?“

Viivi tundis midagi teravat, nõelateravat pistet selgrooüdis. Ta oli nähtavasti kole-dasti ärritatud. Ja ühe võõra pärast!

Ühe kena talu väravas tänas preili Okkapuu sõidu eest. Vaikides kihutati siis edasi, auto tormates metsikult nõörsirget metsateed, kust juba varsti hakkasid paistma telgid. Kapten palus auto peatada, tänas ametlikult-külmalt, kumardas ja lahkus.

„Ainult välja kannatada homseni,“ kordas Viivi endale. „Homseks magab Saareste end välja, tuleb palub andeks, vabandab siis ka kapteni ees ja kõik on hästi! Kui aga mitte... jah, kui aga mitte, mis siis?“

Raske südamega tõusis Viivi järgmisel päeval. Suples, jalutas. Vältis kokkupuutumist majarahvaga.

Alles kohvilauas võeti aega mõtteid vahetada. Maria küsis õelt, missugused muljed ta maapeolt saanud. Pealiskaudsete lausetega hiilis Viivi vastusest mööda, varit-sedes, kas ta ehk kusagilt silmab Saarestet. Tütarlapsed vaikisid ka, tundes vaistlikult, et midagi halba oli juhtunud.

„Näe, näe, auto tuleb,“ hüüdis majape-remees üle prillide vaadates. „Ei tea, kas meile või. Aga jah, tõepoolest! Vist tuuakse kontrollassistenti!“

Kuid suure eneseteadvusega liugles auto otse peamaja peaukse ette.

„Oi, külalised, ja missugune ma olen,“

hüüdis pereproua end kohendades. „Mine sina, Alfred, alla. Või, Viivi, vaata kes tuli. Minge, minge!“

Ja all, avaras vanaaegses mõisahallis, seisis — kapten Okkapuu.

„Härra Agermaa... Tere...“

„Tere, tere, noorperemees...“

„Mu jumal,“ hirmus Viivi, „nad tunnevad teineteist. Ja mu rumal vale! Ja mu saksa keel! Mida mõtleb ta nüüd minust! Ptüi! ma, vana inimene!“

„Andestage, härra Agermaa, mul on üks väike kohustus... Eile oli väga piinlik... vahejuhtum... Piinlik armulise proua ees...“

„Mitte midagi ma ei mõista. Milles on asi?“ hüüdis Agermaa. „Missugune armuline proua... Võtke ometi istet, härra kapten.“

„Te lubate, ma ei istu enne... Siin on raha, mis isa, kadunu, oli teile võlgu jäänud Helduri eest... teate, see Sangaste krahvi sugutäkk, kelle isa teilt oli ostnud enne surma... Ma ei teadnud... Andestage, et...“

„Ah nii, ah nii, palun, mis te nüüd... Annan kohe kviitungi.“ Ja raha peos ruttas Agermaa töötuppa kviitungit kirjutama.

„Kas nüüd veel vihastute, armuline... proua?!“ pöördus kapten tüdruku poole, haarates ta mõlemad vabisevad käed ja kattes neid suudlustega.

„Aga, härra kapten,“ kogeles Viivi, „mu tütreid võivad...“

„Alles Kunst, sa pöörane tüdruk!“ naeris mees. „Ma armastan ju sind, Viivi! Kas kuuled? Armastan sind juba ammu! Juba siis, kui tulid siia õe juure suviti ja luusisid hobusega mööda metsi. Kes olin aga mina? Tähtsusetu taluniku poeg... Sina uhke, akadeemiasse trügiv kuntsnik. Kui sa eile mind tantsima kutsusid, arvasin, et ehk oled juhuslikult kuulda saanud mu igatsusest sinu järele ja tahtsid mind ehk narrida. Tundsin ju su üleemeelikust ning tujukust. Oo, kes sind ümbruskonnas ei tunneks! Sa uhke tüdruk! Mu kartused haihtusid aga pea ja ma soostusin sinu mänguga eile. Kuid see, millega Saareste hakkama sai, oli kohutav! Kartsin teda lüüa, sest te pidite ju temaga veel koju sõitma... sina ja su tütreid.“

Aga põhjus?! See piinas mind. Ma ei osanud midagi aimata. Alles täna helistas mulle õde laagrisse ja palus mind koju sõita — ema pidavat mulle midagi tähtsat rääkima. Kodus saingi teada selle loo ja mõistsin, et oma pimedast aususest ning truudusest teie maja vastu tegi Saareste selle tembu.

M. J.

Märkmeid meie raamatukogunduse minevikust

(Järg.)

Raamat rahva hulka! See lause on sageli kõlanud meie omariikluse päevil. Raamat kaotab ju siis oma väärtuse kultuuritegurina, kui ta lebab ainult raamatukogus tolmukorra all, kui teda ei loeta ega kasutata. Suurimaks raamatupropaganda üritusiks on kujunenud raamatunädalad. Alles möödunud aasta detsembris lõppes 2. raamatunädal. Nii oleme seni korraldanud kaks sellast nädalat. Kuid sisuliselt on sellaste raamatupropaganda nädalate arv suurem. Huvituseta ei ole meele tuletada, et vahemaa 2. raamatunädala ja 2. kirjandusnädala vahel, mis toimus 1930. a. märtsis, on ligi kümme aastat.

Sellase kirjandusnädala eesmärgiks oli kirjanduse tähtsuse selgitamine, kirjanduse lugemise propaganda ja tegelik kirjanduse levitamine. Esimene kirjandusnädal, mille tulemusi vastavate protokollide järgi võib pidada rahuldavaks, toimus 1927. aastal, seega kolm aastat varem. Siis otsustatigi korraldada sellaseid nädalaid iga kolme aasta järele, kuna igaaastase korraldamise kohta tähendati, et see muutub seltsidele raskeks ja rahaliselt koormavaks. Nädalate algatamine ja organiseerimine pandi E. Haridusliidu peale, kes oli ka selle mõtte algatajaks. Esimese kirjandusnädala kokkuvõtteis öeldakse, et nädala ainukesteks puudusteks olid vähene koosolekute arv maal ja tagasihoidlik tegelik raamatute müük.

2. kirjandusnädal haaras aga juba palju laiemaid ringkondi ja ta tegevuskava oli pal-

ju põhjalikum kui esimesel kirjandusnädalal. 1929. a. detsembrikuu lõpupoolel korraldati E. Haridusliidu algatusel üleriiklik kultuuriorganisatsioonide nõupidamine, kus moodustati kirjandusnädala peatoimkond järgnevas koosseisus: Ajakirjanike Liit, Akadeemiline Kirjandusühing, Haridus- ja Sotsiaalministeerium, Haridusliit, Karskusliit, Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Selts, Kirjastajate ja Raamatukaupmeeste Ühing, kirjanike rühm Aktsioon, Kultuurkapitali Kirjanduse Sihtkapital, Maanaiste Keskseks, Naisliit, Raamatukoguhoidjate ühing, Tallinna Kirjanduselts, Õpetajate Liit ja ÜENÜ keskuhatuse Peatoimkonna auesimeheks valiti kirjanik Eduard Vilde ja peatoimkonna juhatusse said Ed. Hubel-Metsanurk, H. Männik, E. Vender, A. Antson, ja A. Sibul. Edasi kuuleme protokollist, et arvesse võttes kolme aasta eest korraldatud esimese kirjandusnädala õnnestunud tulemusi otsustatakse korraldada 2. üleriiklik kirjandusnädal 1930. a. 1. märtsist kuni 16. märtsini, mis töötab kujuneda üle mitme aasta üheks suurimaks ja tähtsaimaks kultuurisündmuseks meie kodumaal. Arutatakse pikemalt raamatute müügi ja levitamise küsimust. Selleks soovitatakse kasutada raamatute lendmüüki, kus haridustegelased seks puhuks enda peale võtaksid raamatukaupmehe ülesanded. Teise ja pooldatavama moodusena nähakse ette raamatuloteriide korraldamine. Siin aga rõhutatakse seda, et raamatuloterii peab erinema teistest loteriidest

selle poolest, et seal loosimisele tulevate raamatute väärtus olgu kindlasti niisama suur kui müüdavate piletite hind.

Kirjandusnädala peatoimkonna otsusel algas 2. üleriiklik kirjandusnädal ainult Tallinnas ja Tartus 1. märtsil, teistes linnades ja maakondades aga alles 8. märtsil. Kaheks osaks jagamist põhjendatakse kõnelejate puudusega. Kohapealsete ürituste läbi viimiseks moodustati üle maa 163 kirjanusnädala kohalikku toimkonda.

2. kirjandusnädala albumist näeme, kuidas viidi läbi nimetatud nädal. Tallinnas: Avaaktus „Estonias“ — avas riigivanem, siis suur kirjanduslik kontsertmiiting kinos „Rekord“, aktsiooniõhtu „Estonia“ sinises saalis, edasi rida kirjanduslikke loenguõhtuid, vaidlusõhtu meie kirjanduse üle „Estonia“ kontsertsaalis, avalik ettekandeõhtu, raamatupidu ühes raamatuloteriiga ja lõpupäeval 2. raamatuloterii Börsisaalis. Tartu kava oli muidu sama, kuid siin lisandus veel raamatunäitus „Vanemuises“. Ka

teised provintsilinnad löid kirjandusnädalale tugevasti kaasa, korraldades kirjanduslikke kohtuid, raamatunäitusi, kirjanduslikke vaidlusõhtuid ja vastavaid loenguid. Maakondades korraldati, nagu teatatakse peatoimkonnale, kirjanduslikke miitinguid, kirjanduslikke kohtuid ja kirjanduslikke loteriisid 103 kohas. Esinemiseks kirjandusnädala puhul olid annud oma nõusoleku 32 kirjanikku (ligi 90% meie kirjanikest) ja üle 50 muu haridustegelase. Kuid aruandest kuuleme, et siiski pole suudetud rahuldada kõiki nõudmisi kõnelejate järele.

Loomulikult ei jätnud need kirjandusnädalad oma tugevat ja elustavat mõju avaldamata ka meie raamatukogundusele, kuna nädalate üheks peaulesandeks oli tähelepanu juhtimine meie avalike raamatukogude kasutamise ja teadliku lugejaskonna kasvatamise vajadusele.

Kirjandusnädalale järgnes raamatuaasta.

(Järgneb.)

Rändur

(Lõpp.)

Kärstna ja Tuhalaane on nüüd liidetud üheks vallaks. Neist esimene on annud vallamaja, teine aga vallale nime, saades omakorda vastutasuks ka jaoskonnaarsti asukoha Kärstna asemel oma nurka, kuigi Kärstna meeste arvates selle endine oleks olnud parem.

Tuhalaane on suutnud seltsidevaheliselt püstitada uue ja üsna korraliku rahvamaja, missugust saavutust tuleb kindlasti pidada hinnatavaks. Kui maja veel lõplikult välja ehitatakse, kui selle seinte vahel areneb pidev kultuurne tegevus, võib loota, et sinne metsadega piiratud ja orgu peitunud küla sammub vastu vaimuavardavale tulevikule. Hädasti vajaks koht ka uut korralikumat koolimaja senise aegunud ja kitsaks jäänud vene kirikukooli asemele ja võib-olla — sihitheadlikkusegi süvenemist ning noorte aktiivsemat kaasalöömist. Va-

Mulgimaa-matkalt

nemad tegelased aga kurdavad, et noortel pole enam seda seesmist huvi ja indu, mis olevat olnud vanemal nende nooruse ajal. Ega see ole ometi tuntud kalduvus kunagi olnud näha ilusamates värvides? Kuid siiski — Tuhalaanest on võrsunud mitmeid silmapaistvaid avaliku elu tegelasi. Ka meie praegune välisminister kes pole kiiduväärselt ka unustanud oma kodukohta ja selle toetamist, on Tuhalaane mehi. Nüüd on ta valla esimeheks aukodanikuks.

*

Kui jõuad välja metsade vahelt, mööda vesiveskist ning üle laialdasest väljast, seisab su ees ka talvel imeteldavalt kaunis Karksi oma metsase mäenõlvaku, sügava oru ja selle põhjas lookleva ojakesega mis pole talvepakaseski külmunud, ning oma ajalooliste varemetega. Meenub kuski loetud pateetiline kutse: „Oh rändaja, tule Karksi

mägedesse!“ Siia tõmbab tõesti tagasi. Aga siis juba suvisel ajal, kui siinsed orud on kaunid roheluses ja õites ning väljadel küpseb kuldne villi.

Nuia on üsna meeldiv alevik ja võiks oma välisilmelt vahest küll mõnetigi silmi ette anda näiteks Mustla linnale. Muide, siin on isegi alatine kino. Ja hariduslikke organisatsioone on ka terve rida ning, mis veel tähtsam ja haruldasem, seltsid omavahel saavad päris hästi ja sõbralikult läbi, nii et võib kõnelda ka korralikuma koostöö võimalusist. Ainult k.-s. „Ivakivi“ suhtes kuulub eriarvamusi, kuna tegelikult selts olevat varjusurmas, püüdes nimeliselt vaid paari tegelase najal, kel selleks olevat erihuve. Rohkesti kõnelemist on seltsi nimel oleva avaliku raamatukogu asjadest, mis ei pidavat olema korras. Küsimuses loodetakse aga pea saada lahendust.

Alevikus on koguni kaks rahvamaja: r.-võrgus olev tuletõrjehingu oma ja „Ivakivi“ maja. Nüüd, kus koha peal on kerkinud kavatsusi välispidiste avalduste kõrval ka järjekindlama seesmise tegevuse arendamiseks, näiteks klubilise tegevuse näol, ilmneb eriti see üldtuttav puudus, et rahvamajade ehitamisel ei ole varem peagu üldse silmas peetud seda seesmise tegevuse arendamise vajadust, kuna neis puuduvad enamasti sobivad väiksemad ruumid. Kuid mõte selles sihis, kuidas asja parandada ja korraldada, on igatahes hakanud liikuma ja väärrib edasiarendamist.

*

Komplitseeritumad on seltskondlike orgide vahekorrad aga Hallistes. Vaevalt on võimalik ja ka põhjust neid siinkohal püüda lahendada või katsuda anda neist isegi mingit ülevaadet, kuna see oleks tõesti üsna raske ülesanne. Kuid näib, et viimasel ajal on siiski tegelaskonnas märgata suuremat huvide tõusu, ja ehk sellest koorub pikapeale välja ka tervemat kultuurilist tegevust. Siinsete hariduslike seltside üheks suurimaks sooviks, nagu Nuiaski, on seltsidevahelise klubilise tegevuse korraldamine. Selleks muide peetakse sobivaimaks end. Pornuse vallamaja, mis nüüd seisab pooleldi kasutamata. Kuid vajataks vallavalit-

suse nõusolekut ja maja vajaks ka vastavat ümberehitamist ja juureehitust. Jaama juures asuvas Risti alevikus on ka tuletõrjemaja ja teine võimalus on see välja ehitada nõnda, et see oleks vastav ka seltside seesmiseks tegevuseks. Siiski, Hallistes keeb elu ja tunglemist, kuigi see tihti avaldub ka isikutevahelises hõõrumises.

*

Tundub teatavat vahet Lõuna- ja Põhja-Viljandimaa vahel. Põhja-Viljandimaal nagu oleks rohkem järjekindlamaid ja kujunenud vabahariduslikke traditsioone ning sellekohaselt kohati ka rohkem vaimset huvi. Kuid raske on siiski ütelda midagi kindlamat rännakuil saadud muljete põhjal. Olustvere on üks neid väheseid raudteejaama juures olevaid kohti, kus ilmneb huvi ka vabahariduslike avalduste vastu. Ilmselt on häid jälgi jätnud need üksikud eestvõitlejad, kes kogu oma elutöös rohkesti on pühendanud peale isikliku elu ka oma ümbruskonna kultuurielu viljeldamisele, nagu seda on näiteks teinud koha peal pensionil olev koolijuhataja hra P a j u r, kes nüüdki veel, vanamehena, seisab siinse seltskondliku tegevuse eesotsas. Tahaksime loota, et noortest võrsu samasuguseid aatlejaid, kes elu viivad edasi ja suudavad kaasa tõmmata ka teisi.

Koha peal on jõudu mööda hoolitsetud rahvamaja ja raamatukogu eest, on hoolitsetud sisulise intensiivsemagi vabahariduse osas näiteks õpiringilise tegevuse eest, kuigi selles seni pole suudetud jõuda püsivamaile ja järjekindlamaile harrastusile. Seltside vahel valitseb hea läbisaamine, kusjuures ei kurdeta isegi orgide liigse rohkuse üle, mis viimaste aastate jooksul on kujunenud üldtuntuimaks kurtmiseks.

*

Võhma seisab oma väliste tingimuste poolest ilmselt teiste Viljandimaa kohtade seas esirinnas. — Siin asub muide meie ainus maarahvamaja, kus on keskküte. Üldiselt avarad ruumid, sobivad väiksemad ruumid ka ringide tegevuseks, kursuste korraldamiseks, elekter... Ja nagu nähtub vasta-vaist andmeist, kasutatakse rahvamaja ka üsna elavalt.

Rahvamaja eest kannab ka päris kiidu-väärselt hoolt kohaliku tapamaja juhatus; maja hooldamine on korraldatud eri rahvamajajuhingu kaudu. Kohalik haridusselts aga kavatsetakse likvideerida, kuigi seda sisuliselt ei saaks hästi õigustada. Üks organisatsioon peaks siiski olema, kes oma peaaesandena hoolitseb eeskätt vabaharidusliku tegevuse arendamise eest. Kuid lahendused kasvavad ikka välja eri oludest ja arusaamistest. Aktiivset tegevust ilmutavad kohalik ÜENÜ osak., naiselts ja teisedki. Võhma on muide üks neid väheseid kohti, kus on algatud konkreetne mõte, ja seda mõnel määral ka teostatud, et seltsidevaheliselt palgatakse ametisse eri töötajad, kes peab korras seltside asjaajamise. Selleks annab tööstus omalt poolt toetust, õigemini küsimus ongi korraldatud tööstuse juhatusel poolt. Põhimõtteliselt on see igatahes huvitav ja oleks põhjust sellesse lähemaltki süveneda — mil määral see tee võiks aidata kaasa seltskondliku haridustöö tõhustamiseks. Otstarbekohases lahenduses igatahes võiks sellest loota vaid head, kui eeldada, et vastav töötajad ka juhtivalt-organiseerivalt vabaharidustöös kaasa lööb, aga mitte ei ole ainult käske ootav kantseleijõud, kelle õlule seltsitegelasil oleks mugav ka omi ülesandeid veeretada.

Võhma esimesest hariduspäevast osavõtt kujunes rohkearvuliseks. Ettekandeid jälgiti ilmse huviga, läbirääkimiste ajal aga oli vaikus. Võhma ÜENÜ osak. pr. V ä r a v a energilisel juhtimisel näitas, et sisukaid ja meeoleolukaid piduõhtuid saab väga hästi korraldada ka segaeeskavaga, ilma et tarvitseks just alati õppida ja mängida pikki näidendeid, liati veel, kui nende valik tihti on kaunis kesine.

Ümbruse jõukust ilmestab vahest seegi, et korraliku üldrahvamaja kõrvale on Võhmas püstitatud veel uus suur tuletõrjehooned, kus asub ka ruumikas saal tuletõrjepidu-

deks, mis nähtavasti ei taha hästi mahtuda üldkultuuriliste rahvamajade raami.

Majanduslikult sammuvad Võhma ja selle ümbrus Eesti maaelu esireas, milleks ilmselt hoogu on annud siinne eksporttappamaja. Õeldakse ju Võhmast, et see on „Eesti Chicago“, ja ümbruskonda Pilstvere kandis nimetatakse „Eesti Taaniks“. Juba on käimas ka ümbruskonna külade elektrifitseerimine. Nii et — valgus tungib juba igasse talutarre. Olgu see ka vaimne valgus, mida inimesed kannavad oma hariduslike püüete akumulatooreis!

*

Vaikselt ja kuidagi omaette, piiratumates oludes areneb seltskondlik tegevus Pilstvere külje all V i t s j ä r v e l. Asetatuna võrreldavalt Võhma kõrvale oleks see otsekui näide meie tavalisest seltskondliku tegevuse välisest olukorrast rohkem mineviku poolt. — Väike vanaldane koolimaja koonnab siin enda ümber kogu ümbruskonna vaimse elu tuikamised. Siia tullakse kokku harjutusiks, peetakse oma väikesed peodki, harukordadel aga sõandatakse sõita välja-poolegi võõrusetendusi andma. Koolimaja ärklikorral asuvas õpet. pr. V ä i m r e väikeses korteris käivad ärksamad noored koos, et õpiringi koosolekuil esinedes ja mõtteid vahetades avardada oma silmaringi. Õpiringe Viljandimaal muide on üldse vaid üksikuid, muude hulgas ka Võhmas, prl. S. T e d r e juhatusel. Ja üks vanimaid neist on Vitsjärve oma. Kahjuks hakkab siingi ilmne teatavaid loidumise märke, kuna aktiivsemaid noori on siirdunud või siirdumas mujale. Ei puudu aga siiski põhjus lootuseks, et see kord süttinud ind siiski lõplikult ei kao, kuigi see vahetevahel pisut võib vaibuda. Tervitatud olgu kõik need, kes kohetadel hoiavad seda tuld ja selleks uusi jõude sütitavad, et luua meie maa kultuurielus uus, avaram tulevik, andes meie lootustele tõelist sisu.

AINUS vabaharidustöö
ajakiri Eestis on

„ARENG“

Karl Laane

„Ütsainus Mulgimaa“ vaba- haridustöö vaatevinklist

Vanade pärimuste kohaselt on Viljandi-
maa nimel teatav hea kõla mitte ainult mul-
kide eneste, vaid ka kõigi eestlaste kõrvus.
See meie „viljasalv“, esimeste pärispere-
meeste, mitmete üldrahvuslike kultuuri-
püüdluste sünnimaa, paljude silmapaistvate
avaliku elu tegelaste ja riigijuhtide kodu-
kant oleks otsekui meie rahvusliku enese-
tunde algallikaks ja jõureservuaariks. Ja
kui laulame laule Mulgimaast ja Mulgi-
maale, siis liigutab see meie eneseteadvust.
— „Om maid maailman tuhandit ja rahvit
mitmit miljunit — ütsainus Mulgimaa...“,
see nagu oleks iga eestlase lihtne, tundesoe
ülistuslaul oma kodule ja selle põldudele.

Kaunis loodus, lokkavad viljaväljad,
arenev põllumajandus, kõik see loob julgus-
tunnet ja võimaldab ka pateetilist ülistust
Viljandimaale kui kodumaa jõukaimale maa-
konnale.

Aga ometi ei kõnelda Mulgimaast, eriti
viimasel ajal, üksnes kiitvalt. Kuulukse
isegi hääli, mis väidavad, et Mulgimaa oma
kultuurielus on maha jäämas mõnestki tei-
sest kodumaa kohast, eriti mis puutub
vaimsete harrastuste elevusse, — otsekui
oleks sinne „maa sool“ tõesti jäänud tui-
maks ja kord siin põlenud tule asemeil
tunglad ei tahaks nagu kergesti taas süttida.
Kahjuks peab nende arvamistega tihti nõus-
tuma, kui tutvuda oludega kohtadel ja võr-
relda vastavaid üldisigi andmeid.

Muidugi ei oleks õige, kui me näitak-
sime ainult puudustele ja asuksime vaid
kohtumõistja ossa. Tõeliselt vajame siiski
rohkem mõistmist kui kohtumõistmist. Ja
et üht või teist nähtust mõista, selleks on
vaja tutvuda nende põhjustega, neisse sü-
veneda. Arusaadavalt ei saa seda ülesan-
net täita siinsetes ridades ja ringmatkal
saadud muljete varal. Kuid, teiselt poolt,
siiski tihti esimesed muljed ja võrdlemised
võimaldavad asuda tööle õige lähedale ning
tabada vahest olulisimatki. Lubatagu siis

üritada siin mõnede iseloomustavate joonte
tõmbamist ning neid täiendada tähelepane-
kutega eri kohtades.

Kui kõneldakse näiteks kuulsast mulgi-
uhkusest, siis ei tarvitseks selles olla midagi
taunitavat, kuna uhkus tähendab ka enese-
teadvust, mille puuduse ja teatava alaväär-
sustunde all meie inimesed tihti kannatavad.
Kuid sõnale „mulgiuhkus“ me ei
anna tavaliselt mitte seda sisu, mis kõne-
leb säärasest suuremeelsest enesekindluse-
tundest, vaid tihtipeale me näeme selles
just seesmise alaväärsustunde ärareageeri-
mise avaldust. Mulgiuhkuse all mõeldakse
tihti uhket toetumist oma majanduslikule
või seltskondlikule positsioonile, sealjuures
aga vähem tähtsaks pidades vaimset kaalu
ja sellesihilisi üritusi. Sellaselt mõistetud
uhkus oleks nagu lähedane uhkusele, mis
avaldub vastavas riietumises, küsimata vä-
lise külje ja seesmise tuuma vahelisest tasa-
kaalust. Kuidagi nagu tihedamalt seotud
näikse olevat nn. mulgivaimuga see enam-
materialistlik vaade, mis otsekui eraldaks
kaheks omaette maailmaks ühelt poolt ma-
jandusliku elu ja teiselt poolt vaimse kul-
tuuri, nagu ei saaks need mõlemad koos
areneda. Ometi ei peaks siin olema kuris-
tikku, vaid nende mõlemate kultuuripoolte
harmooniline, tasakaalukas areng võiks
anda tõelise sisu ja võimaluse üldiseks kul-
tuurielu õitsenguks. Seepärast ei ole üldse
mitte õige vaielda, kas majanduslik või
vaimne kultuur, küll aga oleks põhjust palju
tähelepanu pühendada sellele, kuidas nende
vahel saavutada tihedam, üksteist res-
pekteeriv koostöö. Sellest vaimse osa ühe-
kõrgsest alahindamisest johtubki, et tihti
isegi suurte eeldustega kohtades ka majan-
duslik elu pole sugugi nii õitsev kui seda
võiks arvata, kuna teisel teadliku arenda-
mise juures see hoopis vähem pakkuvates
oludes on jõudnud silmapaistvate taga-
järgedeni.

Teataval määral näib see olevat üldinegi nähtus, et tänapäeval suuremad rahvahulgad nagu ei kannaks endas seda vaimset elevust, mis avaldus vahest mõnel teisel ajajärgul. Tundub tihti otsekui vaimset tulpimust ja ükskõiksust. Millegi pärast näikse seda aga rohkem silma paistvat just Viljandimaal, mis teinekord ilmneb haritud jõududegi loiuvoitu suhtumises neile kultuuriülesandeile, mis pole just seotud otseste ametlike ülesannetega. — Kas pole siingi tegu teatava ühekülgsest materialistliku suhtumisega, mis ei kannaks endas seda seesmist, mitte peajasaliselt enda kasust küsivat vaimustust ja mis võib isegi mõne haritlaskutse samastada vähenõudliku käsitöölise-kutsega?

Näib, et rahva vaimse kultuuri areng vajab ennekõike ka vastavat mentaliteeti ja lähtumisviisi. See vaimne mentaliteet peab saama paljudele omaseks ja hinnatavaks, siis võib see kanda oma õnnistusrikast vilja. Selleks aga on vaja luua pinda pisiavalduisist peale, vajame sellekohaseid traditsioonegi, ja selles on tihti olulise tähtsusega kas või üksikutegi juhtivate ja organiseerimisvõimeliste tegelaste tegevus kohtadel. Millega siis seletada nähtust, et ühes kohas on rahva üldine kultuuriline ilme, vaimsed huvid jne. hoopis suuremad kui teisel, kus on avaramadki võimalused? Kui küsimusse lähemalt süveneda, siis võib leida, et ikka on olnud või on keegi, kes tihti oma ennastalgava tegevuse teel on loonud aluse vastavaks üldilmeks. Ning seda õnnistust jätkub kõigisse eluvaldesse loova vaimu kaudu, nagu seda kujukalt näeme tüübilistes vabaharidusmaades, põhjamaal. Kultuursem ümbrus, suurem elevus avalikus elus suudaksid tänapäeval ka noori tugevamini siduda oma kodukohaga, näidates selle kultuurielu arendamises nende suurt ja huviküllast eluülesannet. Igatahes seob endaga säärane koht rohkem kui see, kus valitseb vaid hall tulpimus, vaimne ükskõiksus ja loidumine.

Peale juhtkonna küsimuse ja ta ülekoormatuse probleemi on üheks suurimaks raskuseks, mille üle üldse viimasel ajal palju kurdetakse ja mida korduvalt võis kuulda

eriti Mulgimaal, see, et aktiivsem osa noortest ei püsi enam kodukohas, vaid siirdub esimesel võimalusel sealt välja, peamiselt linnadesse — otsima sealt uut, paremat elu. Nähtavasti materialistlik hoiak ei suuda noori küllalt siduda maa külge. Maa elu ja eluavalduused jäävad nii otsekui mahajäetu ossa, kus järelejäänuid tihti valdab huvide puudus ja mingi jõuetusetunne. Siin seisneb tõesti meie maaelu üks olulisimaid probleeme, mis ilmselt on põhjustatud üldise elupildi kiire muutumisega, kuid rohkem ka hariduse väärtuste väärti mõistmisega, kusjuures hariduses tihti nähakse rohkem materiaalset kui loovat ja kohustavat väärtust. Juttu ei saa olla hariduse liigrohkusest, pigem küll selle puudusest mõneski suhtes.

Ainult vastava mentaliteedi süvenemises, mis hariduse väärtust näeb kui tegelikku elu rikastavat jõudu ja maaelu üldises kultuuristumises võib olla küsimuse tõhusaim lahendamise võimalus.

Mis puutub Mulgimaa erilaadsusis, siis võib just siin kohata kõige tüübilisemaid kohti, kus leidub järjekindlat ja sisukat vabaharidustööd takistavat intriigitsemist. Küllap seegi on üks „mulgijonni“ vääriisi, mis on suutnud mõneski kohas palju pahu-pidi pöörda. Sama asjaoluga väga tihedasti seotud on teinegi nähtus, mis seisneb teatavas liialdatud ja kahjulikus „seisuste“ vahede tegemises, kusjuures selle lähtealuseks ei ole mitte vaimsed, vaid majanduslikud asjaolud. See on peagu a i n u l t Mulgimaa, kus kõneldakse, et pererahvas ja teenijad ei sobi koos seltskonnatöösse. Ja kuna ka maata inimeste hulgas leidub tihti agaraid tegelasi, siis mõnelgi pool perepoegadel ja -tütaridel ei jää üle muud kui seltside tegevusest hoopis eemale jääda. On ju blamaaz, kui võib-olla teenijatüdruk, -sulane laulukooris laulab ilusamini või näitleb paremini kui varakas peretütar, perepoeg. (!)

Siiski ei sa ütelda, et need nähtused oleksid väga teravalt takistamas seltskondlikku tegevust kõikjal, ka Mulgimaal. On kohti, kus kuulsast mulgiuhkusestki näib

olevat järele jäänud vaid muinasjutt või see puhkeb siis taas esile vaid kuskil kõrtsilaua taga. On kahju teinekord mõnd kultuuriliselt mahajäänud jõukat peremeest näha alandlikus abitusel.

Tõeliselt on süiski küllalt eeldusi tõhusamaks vabaharidustööks ka Mulgimaal. Peame võib-olla mõnes kohas küll ootamagi, millal tekib taas uus tõus, uus puhang ja

vaimustus, kuid enamasti leidub nüüdki peagu igas kohas rühmakegi rohkemate huvidega inimesi, kelle omavaheline järjekindlam tegevus võiks kujuneda otsekui nakatavaks tulekoldeks. Selleks aga vajame eeskätt nende tihedamat omavahelist organiseerumist, pidevat seesmist vaimset tegevust ja kõigi sellesihiliste püüdluste teadlikku koostööd.

Lahkunuid

K. Rajasaare-Rutoff †

18. mail s. a. suri Vaivaras oma talus meie tuntumaid vanemapõlve näitekirjanikke Kristjan Rajasaare-Rutoff. Alles möödunud aasta novembris võisime märkida tema 60. sünnipäeva pühitsemist (Vt. „Arens“ nr. 9—1939).

Kadunu on sündinud Vaivaras 26. nov. 1879. a. Alghariduse omandamise järele kodukoha koolides töötas K. R. Peterburis Viiburi kaubatarvitajate-ühisuse kontoris, kust siirdus tagasi isatallu, asudes selle peremeheks 1907. a-l. Maailmasõja ajal tegutses K. R. Narvas „Võitleja“ näitejuhina. Hiljem asus jälle Vaivarasse, kus omandas isatalu asemele väiksema talukoha, mida pidas kuni surmani.

Võttes elavalt osa kohalikust seltskondlikust tegevusest, kadunu pühendas huviharrastusena elavat tähelepanu kirjanduslikule tegevusele, peamiselt näitekirjanikuna. Kr. Rajasaare'lt on ilmunud järgmised näidendid: „Vastu vett“ (1904), „Kahepaiksed“ (1911), „Kivi“ (1914), „Mässajad“ (1920), „Väimehed“ (1932) ja „Rahamehed“ (1932).

Kuigi tema looming arvuliselt ei ole suur, on see rikastanud meie algupärast näitekirjandust väärtuslike teostega, mis peale maalavade on leidnud teed ka meie suuremaiste teatritesse. Väärtuslikemaiks nii siult kui esituselt peetakse K. R. näidendeist „Kivi“ ja „Väimehed“.

Oma teoseis on kirjanik kujutanud mit-

Kr. Rajasaare nooremas eas.

mesuguseid tegelikus elus läbituntud põhilisi eluküsimusi, mis annab neile teoseile ka suuremat seesmist kaalu ja tuumakust. Sama huvi ühiskondlike küsimuste vastu ilmneb ka K. R. tegevuses ajalehtede kaastööliseks. Nii ilmub veel kirjaniku surma järel

„Päevalehes“ kadunu huvitav kirjutus „Linn ja maa“, millest nähtub tema pidev ja vaimuerk osavõtmine edasiruttava elu nähetest.

Aate Manninen †

Aate Manninen — tuli hingeline hõimumaa vabaharidustegelane, innukas ja hea Eesti sõber — on langenud teiste hulgas ja surnud 1. märtsil s. a., nagu teatavad üle lahe saabunud sõnumid. Eesti-Soome kultuurisuhetes väsimatu algatajana ja kaastöölisena, oli ta isiklikult tuntud küll enamusele meie kooli- ja vabaharidustegelastele, külastades pea igal suvel vilkalt Eestit ja võttes osa mitmesuguseist ühisüritustest. Muude hulgas oli Aate Manninen see, kelle juhtimisel esimene hõimumaa õpiring korraldas vähem kui aasta eest külastusmatka Eesti õpiringidele.

Kuid hiljemgi, peagu surmani, oli ta elavas mõtete vahetuses sõpradega siinpool lahte, olles alati mõtteerk ja täis lootust paremasse tulevikku vaimse kultuuriarengu ja sellekohase ühistöö kaudu.

„Mõtlen sageli, peagu iga päev, teile, eestlastele, nii kirjutas ta veel vähe aega enne surma „sealt kuskilt“ — „Ja kui jään

Üleskutse

Eelmiste aastate eeskujul pühitseme ka tänava traditsioonilist võidupüha, mis on juba seitsmes.

Võidupüha mõtteks on mälestada eestlaste võitlusi ja võituseid. Võidupüha kaudu toome austust meie kõigi aegade sõja- kui ka meie rahvusliku ja riikliku ülesehitava töö kangelastele ja juhtidele. Selle kaudu tähistab kogu Eesti rahvas oma kümnete sugupõlvete rahvuslike püüete täideminekut ja kinnitab oma usku Eesti võimsasse elutahtesse, mis kindlustab talle vaba ja sõltumatu tuleviku.

Võidupüha korraldus ja läbiviimine on meil juba kindlaks kujunenud, kusjuures üldjuhtimist teostab Kaitseliit. Kuna VII Võidupüha Korraldava Keskkomitee koosseisu kuulub ka E. Haridusliit, siis palume

Vabaharidustegelastel on põhjust kahjutundes mälestada Kristjan Rajasaare't kui vaimuerksat tegelast ja silmapaistvat näitekirjanikku.

sellele matkale, viin kaasa usu soome-ugri rahvaste heledamasse tulevikku ka sinna teisele rannale.“

Puhka rahus, sõber, seal „teisel rannal“! Sinu mõtted ja igatsused veel elavad.

K. L.

Pildil: Aate Manninen eestlasi saatmas Helsingi sadamas 1938. a. suvel.

kõigil E. Haridusliidu liikmesorganisatsioonidel kohtadel ka tänava Võidupüha kõigiti kaasa aidata.

Selleks soovime parimat tahet ja raugemata jõudu!

Eesti Haridusliit.

Teadaanne

Eesti Haridusliidu ja Maateatri Näitejuhtide Ühingu ühisel korraldusel toimub Elvas 7. ja 8. juulil k. a. maateatri näitejuhtide ja teiste maalavade juhtivate tegelaste (abinäitejuhd, dekoraatorid, lavameistrid, trupivanemad jne.) kokkutulek suvipäevade nimetuse all. Kokkutulekul esineksid ettekannetega maateatri küsimuste üle meie tuntuimad ja parimad jõud meie kutselisi teatreist: A. Lauter ja A. Särev „Es-

toniast“, L. Kalmel „Eesti Draamateatrist“, O. Aloe ja K. Aluoja „Vane-
muisest“ j.t. Algatusreferaatidega esinevad
tegelikud näitejuhid meie maateatrist. Refe-
raatidele järgnevad läbirääkimised
ja sooviavalduste vastuvõtmise-
sed. Esimese päeva õhtul toimub Maa-
teatri Näitejuhtide Ühingu korraldusel Elva
seltsimajas piduõhtu, kus etenduse
annab üks maateatri muster-
truppidest. Suvipäevade teisel päeval
peetakse sealsamas ja Maateatri Näi-
tejuhtide Ühingu peakoosolek,
kus toimub ühtlasi uute liikmete vastuvõt-
mine.

Sellase kokkutuleku ülesandeks oleks:
saada ülevaade meie maateatri edu takista-
vaist päevaküsimusist, anda näitejuhtidele
uut hoogu ja energiat tegutsemiseks ning
rikastada nende teadmisi ja oskusi teatri-
küsimustes ja lisaks sellele kaasa aidata
näitejuhtidele tihedama kontakti loomiseks
omavahel, mis ei jäta head mõju avalda-
mata ka töö tulemusile. Mõte sellaseid
suvipäevi korraldada algatati viimasel näite-
juhtide kursustel Tallinnas.

Ühiskorteri ja sõidusoodus-
tuste eest on hoolitsetud. Kõigil näitejuh-
tidel ja teistel maateatri tegelastel, kes
soovivad osa võtta nimetatud päevist, pa-
lume sellest aegsasti teatada suvipäevade
juhatajale Elmar Ojale Eesti Haridus-
liitu, (Tallinn, Uus 2, telef. 452-64), kelle
poole palume pöörduda kõigis suvipäeva-
dega seoses olevais küsimusis. Eelre-
gistreerimise viimseks täht-
ajaks on 15. juuni k.a., millest pa-
lume lahkesti kinni pidada kõigil osavõtjail.

P. S. Kui osavõtjail on sooviavaldusi
päevadele esitamiseks meie maateatri alalt,
siis palume sellele aegsasti mõelda ja need
mõtted üles märkida ning enne isegi oma
trupi tegelastega läbi arutada. Päevadel
tuleb sooviavaldused esitada kirjalikult.

Eesti Haridusliit
Maateatri Näitejuhtide Ühing.

Lõuna-Pärnumaa haridus- ja maateatripäev.

Käesoleva kuu algul toimus esimene
Lõuna-Pärnumaa haridus ja maa-
teatripäev Kilingi-Nõmme linnas, mil-
lest võttis osa üle kolmesaja seltsi- ja maa-
teatritegelase. Päeva korraldajaiks olid
E. Haridusliit, Maateatri Näitejuhtide Ühing
ja Kilingi-Nõmme seltskondlikud organi-
satsioonid. Päeva tegelikuks korraldajaks
koha peal oli kohalik haridusselts „Õilme“,
kes oma ülesande hästi täitis. Oli osatud
kaasa tõmmata kõik kohapeal-
sed energilisemad vabahari-
dustegelased päeva läbiviimiseks,
mille tõttu päeva tuleb lugeda õnnestunuks
nii sisult kui ka korralduselt. Osavõtjaid ei
olnud üksi Lõuna-Pärnumaalt, vaid ka
Põhja-Pärnumaa oli esindatud oma näite-
juhtidega.

Päevast osavõtjad saatsid tervitustele-
grammi riigipresidentile ja haridusminist-
rile, kus kinnitati head tahet ja püüdlust
kaasa aidata meie rahva tuleviku kindlusta-
miseks innuka vabahariidusliku tegevusega.

Päeva avas linnavanem H. N ir g i, aval-
dades rõõmu selle üle, et käesolev kultuuri-
rännaku suurpäev on aset leidnud siinses
linnas ja soovides, et sellaste päevade kor-
raldamine kujuneks pidevaks. Ülevaate meie
vabahariiduslikust tegevusest ja selle ala
tuleviku väljavaateist andis hariduskonsu-
lent K a r l L a a n e, tõmmates ka uusi
sihtjooni meie seltside tegevusele. Pärnu
maakoolivalitsuse juhataja A. L u s i k tegi
kokkuvõtte sellest, mis on seni Pärnumaal
suudetud ära teha vabahariiduse ja vabaaja
veetmise alal, esitades pidude ja muude
kokkutulekute kohta huvitavaid andmeid.
Oma ettekandes referent rõhutas, et ka h-
j u k s o n v a b a h a r i d u s l i k a l a
s e n i u u r i m a t a, söödis maa, mis vajaks
töötajaid: ei ole vajalisi andmeid, mis sel
alal on ära tehtud ja mis tehakse. Selle ala
uurimine on aga väga tähtis meie üldise
haridustöö seisukohalt. Kuna registreeri-
misandmed kokkutulekute kohta on mitme
asutuse vahel laiali pillatud, siis on täpse
ja täielise ülevaate andmine ka Pärnumaa
kohta raskendatud. Tuleks vist küll need

andmed koondada rohkem ühte keskusse. Kursuste poolest on esikoht Pärnumaal toiduvalmistamise kursustel, teisele kohale tulevad tantsukursused, kuna kahjuks üldhariduslike kursuste arv on liiga kokku kuivanud, kuigi pooldame praktiliste kursuste esiplaanile tõstmist.

Lõbustusmaksu kohta, mille üle seltsitegelased nii sageli nurisevad, võib ütelda, et see on kujunenud nii pisikeseks, et ei toogi rohkem sisse kui tasub vastava registreerimist toimetava ametniku palga. Täieliselt seda ära jätta ei saa seni, kuni seadused ja määrused räägivad veel lõbustusmaksust.

Hariduskonsulent Elmar Oja andis ülevaate meie amatööriteatri organiseerimisest ja ka sellest, mida tuleb mõelda maateatri all, tõmmates ühtlasi sihtjooni maateatri oleviku ja tuleviku püüdlusist.

Pikemate sõnavõtude järele võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Päev tunnistab vajaliseks, et iga Pärnumaa rahva- ja seltsimaja juure loodaks vastav lavafond. Fond moodustatakse nii: iga pidu või lava kasutamise puhul maksetakse teatav protsent sissetulekust lavafondi, missugune summa kasutatakse siis dekoratsioonide ja muude lavatarvete uuendamiseks ja uute muretsemiseks. Üks sõnavõtjaist tähendas tabavalt meie lavade kohta, et see on nagu lehm, keda armastatakse küll lüpsa, aga keegi ei taha piimaandjat toita. Olevat näitelavu, kus kümne aasta jooksul pole midagi tehtud lava dekoratsioonide parandamiseks ega uute muretsemiseks.

Edasi: tuleb juhtida tõsiselt näidendite kirjastajate tähelepanu sellele, et näidendite väljalaskmisel tarvitataks „tihedamat sõela“. Sõnavõttudes rõhutasid nii maalavade tegelased kui ka teised haridustegelased, et meie näidendite tase on madalam kui keskmisegi maapubliku nõudmine, kuna aga näidend peab olema nõudlikemagi publiku tasemest ikkagi veel kõrgem.

Tunnistati vajaliseks dekoraatorite ja lavameistrite kursuse korraldamine Pärnumaal, et lavade välist korralikkust tõsta.

Nõuti, et koolide poolt ettekantavad noorsoo- ja lastenäidendid vabastataks autorihonoraarist samuti nagu vabastatakse vastavad näidendid hariduslike seltside ettekandel. Edasi juhiti tähelepanu sellele, et autorihonorarist vabastamise kord olevat liig keeruline ja paberlik (tähtajalised eelteated ja järelteated, millela võiks väga hästi toime tulla). Võeti vastu soovialdus selle korra lihtsustamiseks.

Tunnistati õigeaks, et lavale pääsku ainult väärtuslik (väärtslik ei tähenda mitte igavat, nagu seda näidendite kirjutajad sageli mõistavad) ja korralikult ettevalmistatud näidendid. See võib toimuda ainult siis, kui on teostatud näidendite vahetus teiste truppidega. Et vahetusetendustele vajaliselt hoogu anda, tunnistati vajaliseks vastavate nõupidamiste korraldamine näitejuhtidele teatavate ringkondade kaupa, kus tuleksid arutusele vahetuskava ja repertuaar.

Lõppsooviavaldusena päeva juhataja ettepanek: Päevast osavõtjad, ära kuulanud referaatides ettetoodud mõtted ja sõnavõttudes avaldatud arvamised, tunnistavad päeva hästi kordaläinuks ja tahavad senisest hoogsamini jätkata vabahariduslikku tegevust, asudes nende mõtete teostamisele, mis päeval esile toodud. See kiideti heaks tugeva aplausiga.

Pikemalt võtsid sõna A. Veemees, E. Lehari, E. Kanter, E. Mutli, H. Nirk jt. Päeva juhatasid H. Nirk, E. Kanter ja E. Lehari, protokollisid E. Taimre, E. Mutli ja E. Toodu.

Sõnalist osa kaunistasid mitmesugused ettekanded Kilingi-Nõmme puhkpillide orkestrilt, K.-Nõmme Muusikaseltsi segakoorilt ja teistelt. Hästi ja võimsalt kõlasid ühislaulud „Eesti lipp“ ja „Õitse, maa, ja müha, meri“.

Päeva hommikupoolne osa lõppes kooli-

juhataja E. Kanteri lõppsõnaga. Kuigi päeva hommikupoolne osa oli kestnud üle kolme ja poole tunni, ei tunnud keegi koosolijaist kuulamisväsimumust, mis tuleb kirjutada hästi koostatud kava arvele.

Õhtupoolne osa kuulus juba vabaaja veetmise piiridesse. Oli orkestripalu Saarde malevkonna orkestrilt ja rahvatantse K.-N. Naisseltsi rahvatantsutrupilt ning sellele järgnes korralikult ettevalmistatud näidend „Uus programm“ pr. E. Taimre lavastusel.

Kutselisile vabaharidustegelastele.

E. Vabakutseliste Kultuurtegelaste Ühingu juhatus oma 17. aprilli k. a. koosolekul otsustas ka tänavu eelmise aasta eeskujul korraldada kutseliste vabaharidustegelaste kokkutuleku. Niinimetatud 4. suvipäevad toimuksid kaunis Porkunis Virumaal 27., 28. ja 29. juunil k. a. Päevade juhatajaiks valiti Elmar Oja E. Haridusliidust, kelle poole palume pöörduda kõikides küsimustes, mis on seoses suvipäevadega.

Käesolevat palume võtta eelteatena, et kutselisil vabaharidustegelasil võimalduks juba aegsasti varuda aega suvipäevadest osavõtuks. Üksikasjalised kavad saadetakse osavõtjatele hiljem.

E. Vabakutseliste Kultuurtegelaste Ühingu juhatus.

Veel preemiaid õpiringidele.

Peale varem avaldatute on õpiringide tööpremeerimise puhul määratud veel järgmiselt preemiaid:

1. Eesti Kirjanikkude Liit — kirjandust 10 kr. väärtuses;

2. Loodushoiu- ja Turismiinstituut — oma väljaandeid 38 kr. väärtuses;

3. Eesti Noorsoo Karskusliit — 15 ajakirja „Kevadik“ aastatellimust 1941. aastaks — neile õpiringidele, kus käsitletakse karskuse, enesekasvatuse ja elureformi küsimusi;

4. Ühistegevuskoda — 1)

1939/40. t.-a. ühistegevust käsitletud edukaimatele õpiringidele 10 eks. ühistegevuse aastaraamatut I ja II.

2) 1940/41. ja 1941/42. t.-a. Ühistegevuskoja eripreemiaina õpiringides ühistegevuse küsimuste käsitlemise õhutamiseks:

I auh. Kr. 30.—,

II auh. — Kr. 10.—,

III auh. — Kr. 10.—,

ja ergutuspreemiaiks 5 eks. Ühistegevuse aastaraamatut II ja III.

5. Ajakiri „Maret“ — 20 „Mareti“ aastakäiku 1939. a., tingimusel, et saatekuludeks tasutakse aastakäigu kohta 50 senti.

6. E. Maanaiste Keskselts — kirjandust Kr. 12.75 väärtuses.

7. Õpetajate Koda — Kr. 30.—.

Tuhala rahvaulikool.

Tuhala rahvaulikooli nimetuse all korraldab Tuhala Haridusselts kohalikus koolimajas juba 3. aastat loengutesarja. Loengud on tasuta, toimuvad pärast jõulusel poolaastal igal nädalal 1 õhtu ja osavõtt neist on võimaldatud kõigile. Ainete käsitus on kavakindel, mis kandub aastast aastasse. Nii on käsitletud pidevalt: põllumajanduslikke aineid — põllundus, aiandus, loomakasvatus ja — tervishoid; loodusekaitset; kasvatusküsimusi; tervishoidu; ühistegevus- ja vabaharidusküsimusi, nende kõrval ka rida n.-ü. jooksvaid teemasid, nagu matka, kirjanduse, tehnika jne. alalt. Käesoleva aasta kava näeb ette 25 loengutundi, millest 50% on põllumajanduslikke aineid. Ettekanded on elustatud näitlikkuse võtetegega ja vahelduvad meelelahutustega.

Organiseerimise alal on märkimiseväärne, et on saadud üle tavalisest kurtmisest, et „kohapealsed haritud jõud ei löö kaasa“. Siin on rakendatud kohapealseid õppejõude ja tegelikke põllumehi, lähikonna õpetajaid, konsulente ja assistente mitmelt alalt, jaoskonnaarst ning vet.-arst ja on kasutatud võimaluste korral ka välislektoreid. Et paljud on rakendunud just ideeliselt, siis kulud on selle korralduse kohta väikesed, ca Kr. 45.

Teiselt poolt paistab, et asi huvitab ümbruskonna elanikke ja aktiivne tegevus leiab

kaasatulejaid. Nii võtab keskmiselt loenguist osa 40 kuulajat.

Loengute juhatajaks on koolijuhataja J. Kalmus, abiks — õpet. K. Tammperre.

Välistegevuse statistikat.

E. Haridusliidu töäjõududest hariduskonsulent H. Lepa mäe oma välistegevusena seltside juures 1939/40. t.-a. on esinenud 61 erikorda 43 üksikkohas. Esinemisist on olnud 47 avalikku koosolekut laiemaile hulgile, 10 nõupidamist seltskonna juhtivate tegelastega ja 4 lühiajalist vabaharidustöö kursust kohtadel. Üldesinemisil on olnud kokku 3440 osavõtjat, keskmiselt 74 iga koosoleku kohta; osavõtjaid muil juhtudel kokku 130 inimest.

Mainitud ettevõtte ametlikus osas on kulunud aega kokku 171 tundi, mis jagunenud üksikosadena: 56 t. üldteemadele, 33 t. valguspiltidele, 12 t. sõnavõttudele ja läbirääkimisile kuulajate poolt ja 70 tundi muile esinemisile. Kõige rohkem on esinetud üldteemaga „Praegusmoment ja vabaharidustöö ülesandeid“ ja valguspiltide kaasabil — „Ürgaeg Eestis“. Vähem on olnud muid teemasid nagu — raamatunädalal (5 k.), tähtpäevil (5 k.), on käsitatud mitmesuguseid üksikküsimusi ja esitatud kirjanduskatkeid.

J. Semjonov: „Maailma varad“ II.

Eelmisel aastal ilmunud „Maailma varad“ I (vt. „Arens“ nr. 9 — 1939) järjena on nüüd ilmunud teose teine osa. Kuna raamatus käsitletakse üht tänapäeva kõige olulisemat ja akuutsemat küsimust rahvaste ja rahvusvahelises elus: jõuallikate — kivisõe, maaõlide jne. — ja metallide tootmise probleemi, siis pakub see eriti praeguse rahvastevahelise suure heitluse puhul elavat huvi igale teadlikule lugejale.

Teos annab kujuka ning selge ülevaate vastavate maapõuevarade avastamise ajaloost, nende tähtsamatest leiualadest ja osatähtsusest maailma kui ka ühe või teise maa arengus. Neist objektiivselt esitatud andmeist saab ühtlasi mõistetavaks üks või teine ajalooline sündmus ja suurvõimude

grupeerimised ning heitlused mõjuvõimu pärast, kusjuures vastavate maapõuevarade osatähtsus on järjest kasvanud.

Kuigi aine ise võiks põhjustada asjalikku ja kuiva käsitlust, näitab autor seda haruldase kergusega, tihti isegi humoristlikult. Kuid samas on esitatud ülevaatlikult olulisim ühes vajaste võrdlevate andmetega. Nagu teose eelminegi osa, nii seegi, kohati esituslaadilt vahest huvitavamgi, pälvib meie populaarteaduslikus toodangus kindlasti tunnustust ja tähelepanu. Teksti kaasas on esitatud ka mõningaid selgitavaid jooniseid, mis samuti vastavad teose esitamislaidile, olles kohati humoristlikku laadi. Kuid see soodustabki neis kujutatud asjaolude paremat ja elavamat meeletähist.

Peale selle, et teost võiks soovitada igale enesearendajale, tuleks alla kriipsutada ka selle sobivust õpiringilises töös, kus see annab kahtlemata end väga edukalt rakendada, nagu sellele on tähelepanu juhitud juba teose esimese osa puhul. Poleks sugugi tarbetu, kui järgmisel tegevusaastal võimalikult igas õpiringis ära kasutataks võimalus sellekohaste töökoosolekute korraldamiseks ülevaadete saamiseks tähtsamaist majandusgeograafilisist küsimusist, milleks kõnesolevad väljaanded on teretulnud allikaiks, liiati veel, kuna meil on viimasel ajal ilmunud teisigi häid rahvamajandusküsimusi käsitlevaid teoseid. Nii näiteks jõuallikate käsitlel puhul on väga huvitav seda küsimust siduda tutvustamisega ka meie kodumaise põlevkivi tootmise küsimustega, kusjuures on kasutada ladusas populaarteaduslikus stiilis vestetud K. Luts'u raamat „Põlevkivi“. Ka kõnesolevas teoses on R. Nõmmeotsa poolt lisatud kokkusurutult vajalisemad andmed Eesti allikate kohta.

Töökoosolekute sisustamisel töö jaotamises kui ka sobivate lisa ettekannete leidmises teose alusel ei tohiks olla suuri raskusi ühelgi teadlikul õpiringi juhatajal, mistõttu teos annab õpiringides rakendada ka siis, kui ei ole kasutada vastavat õpiringitöö erijuhendit aine kohta.

Karl Laane.

Riigi Piiritusemonopol

PAKKIMISPABERIT

IGASUGUSTEKS OTSTARVETEKS

Põhja Paberi ja Puupapivabrikute A/Ü.

*Uhegi tõsise haridustegelase kodus
ärgu puudugu ajakiri*

„AREN G“!

- „AREN G“ kajastab kõige paremini meie vabahariduslikku tegevust.
- „AREN G“ pakub kõige olulisemaid juhiseid vabahariduslikuks tööks.
- „AREN G“ maksab ainult Kr. 2.— aastas, poolaastas Kr. 1.—, õpiringidele Kr. 1.50 aastas.

Tellida saab kõigi postiasutuste kaudu. Eesti Haridusliidu posti jooksev arve on nr. 90. Samuti saab tellida otseselt E. Haridusliidust.

EESTI HARIDUSLIIT
Tallinn, Uus 2-2; tel. 452-64.